

HABER VE ÖTEKİ

Şebnem ÇAĞLAR ERDİNÇ*

News and Other

Developing and underdeveloped countries don't have a mechanism for delivering news about themselves, so all the world get news related to these countries from the international media organisations that make such news according to their perspective and reflect the subjective point of view of the western world. It means that the source of the events may be anywhere on the world but the source of the information is generally developed countries of the west. Thus news are formed and released by the perspective of such countries.

Key words: News and Other, International Media Organisations, , Developing Countries, Underdeveloped Countries

.....

Son yıllarda iletişimin önemi yadsınamayacak derecede değer kazanmaktadır. İletişim insan yaşamının vazgeçilmez bir olgusu olarak her geçen gün önemini daha da fazla

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

hissettirmektedir. İletişim teknolojisinin hızla gelişmesiyle yayılan enformasyonel çevrenin hammaddesi haberdir.

Haber, toplumun bilgi ve ilgisini geliştirecek, dönüştürecek, gerçekliğin, kurgusal olarak yayımlanacak medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden kurgulanmasıdır. (Rigel, 2000;177)

Kitle iletişim araçlarının sayısal ve nitelik olarak çoğalması toplumsal yaşamda enformasyonun önemini arttırmıştır. Enformasyon şekil verilmiş bilgidir. İşlenmesi sonucu kökenleri farkedilemez hale gelmiştir. Böylece neredeyse rahatlıkla üretilebilir, çevrilebilir, istenilen şekle getirilebilir bir hal almıştır.

Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle sona eren Soğuk Savaş döneminin yerini küreselleşme almıştır. İki kutuplu dünya düzeni artık tek kutuplu hale gelmiş, küreselleşmeyle birlikte dünya küçülmüştür. Dünyayı küçülten iletişim teknolojisi sayesinde herkes dünyada olup bitenlerden anında haber alır hale gelmiştir. Uluslararası haber ajanslarıyla sağlanan haberin dünyada dolaşımı, tek kaynaklıdır

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kendilerine ait bir haber dağıtım mekanizması olmadığından, tüm dünya, bu ülkelerdeki haberleri uluslararası medya organizasyonlarının düzenlediği şekliyle almak zorundadır. (Rigel, 1995: 79). Yani olayın merkezi dünyanın herhangi bir yeri olsa da, bilginin enformasyona çevrilip dağıtımı Batı kaynaklıdır. Dolayısıyla haberler Batı gözüyle oluşturulmakta ve sunulmaktadır.

Burada "öteki" kavramıyla karşılaşmaktayız. Batı ile Doğu arasındaki ilişki bir güç ve hakimiyet ilişkisidir. Bilginin öznesi ile

nesnesi arasındaki ilişki de bir güç ilişkisidir. Bilginin öznesi “ben/biz”i, bilginin nesnesi “sen/öteki”ni sembolize eder. Yani haberi veren özne “ben/biz”i, habere konu olan nesne “sen/öteki”ni sembolize eder. Bu durumda söylemde, Batı, ben/biz; Doğu da sen/ötekidir.

Bauman “öteki”lik durumunu tanımlarken “biz”i ait olduğumuz grup olarak ele alır: “Bu grup içinde olanları gayet iyi anlarım ve anladığım için nasıl sürdüreceğimi bilirim, kendimi güvenli ve evimde hissederim. Bu grup adeta benim doğal ortamın, içinde olmaktan hoşlandığım ve huzur içinde döndüğüm yerdir. “Onlar” ise tersine ne ait olmayı isteyebileceğim ne de istediğim bir grubu anlatır. “Onların” olan “bizim” olmaz ve “onlar” “biz” değildir; “biz” ve “onlar” ancak birlikte, karşılıklı çatışma içinde anlaşılabilir.” (Bauman, 1998; 51) Öteki “biz”in sahip olmadığı özelliklere sahip varlıktır. Biz varların mekanı, öteki yokların mekanıdır. Öteki negatif özelliklerin sahibidir.

Foucault, temsil edilen ve temsil eden arasında daima hem bir iktidar hem de bir bilgi ilişkisi olduğunu belirtir. Doğu, Batının Doğu’sudur. Çünkü Batı var olmasaydı Doğu da var olmazdı. Doğuya varlığını ve kimliğini kazandıran Batı olmuştur. Kazandırdığı bu varlık ve kimlik, aşağılık ve yetersizlik getirmektedir. Öteki olma durumu geriliği, irrasyonel oluşu ve değerlerinin kısımlılığıyla tanımlanır. (Morley,Robins, 1997;187)

Batılılar, kendi benliklerini/kimliklerini/gerçekliklerini “görselleştirerek ve sonra da mutlaklaştırarak tanıma ve yeniden üretme yoluna gitmişlerdir. Aynı şekilde Batılı toplumların öteki toplumlarla ve kültürlerle kurdukları ilişki biçimi de benzer bir

işleme dayanan bir ilişki biçimidir. Batılılar, öteki toplumları ve kültürleri görselleştirerek, nesnelleştirerek ve feminleştirerek tanımlamışlar ve kontrol etmeyi başarmışlardır. Bu tam anlamıyla şiddet yaratan, öteki toplumları varolan gerçeklikleri, söylemleri biçim bozumuna uğratan, çarpıtan Batılıların öteki toplumları kendi gerçeklerine, söylemlerine göre tanımlamasına yol açan bir süreçtir. Bu süreci şöyle formüle edebiliriz: Batı, merkez; öteki, preferi; Batının kimliği/benliği, görsel olan; ötekinin kimliği/benliği görselleştirilen; Batı aktif özne; öteki pasif nesne. Yani Batı iyi/hakim; öteki ise kötü/mahkum. Sonuçta öteki toplumlar ve kültürler konusunda yapılan tanımlamalar, gerçekte o toplumlarda varolan/geçerli olan gerçeklikler değil; Batılıların kendi zihinlerinde canlandırdıkları, tasarladıkları, hayal ettikleri gerçekliklerdir. Özetle, “öteki” tanımlanırken ve takdim edilirken, bizzat orada bilfiil olarak varolan/yaşayan “öteki” değil batılıların zihinlerinde canlandırdıkları, tasarladıkları, hayal ettikleri “kurmaca” gerçekliklerdir.(Kaplan; 1996, 1577)

Batı, Yusuf Kaplan'ın belirttiği gibi kurmaca gerçeklikleri görselleştirerek kitleleri yönlendirmektedir. Kuşkusuz bu durumda en büyük güç iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerdir. Böylece iletişim teknolojilerini elinde bulunduran ülkeler, kendi ideolojileri ve dolayısıyla kendi söylemlerini yayma ortamına sahip olmaktadır. Chomsky'nin de belirttiği gibi medya söylemindeki merkez Amerika ve Batı Avrupa olmaktadır: “Araştırmaların ortaya koyduğu sonuçlar göstermektedir ki, medya söyleminde merkez, Amerika ve Batı Avrupa'dır. Diğer halklar (Afrika, Asya, Latin Amerika ülkeleri, Uzak Doğu ülkeleri vb) istedikleri kadar medeni dünyaya

girmelerine izin verilebilecek kadar medenileşsinler, yine de öteki olmaktan kurtulamazlar.” (Chomsky; 1997. 192)

Batı medyası, uluslar arası iletişimin tek yönlü akışı içerisinde Batılı olmayan öbür bütün ötekileri temsil etme hakkını kendinde görmekte ve bize, “bizi” “onlardan” ayırt etme olanağı veren tanımları sağlamaktadır. Öteki'nin bizim için temsil edildiği televizyon ekranı, farklı birkaç düzeyde çalışır. Ekranı getirmek eğer “onları” “bize” temsili olarak göstermek ise, “onların” görüntüsü elenmektedir ve böylece sadece belirli görüntüler bize ulaşmaktadır. (Morley, Robins, 1997;183) Bu durumda Batı medyası, Doğu'ya ait istediği görüntüleri, istediği şekilde tüm dünyaya vermektedir. Öyle ki Doğu bile kendi görüntülerini Batı medyasından izlemektedir.

Kaynakça

- BAUMANN, Zygmunt, Sosyolojik Düşünmek, Çev:Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
- CHOMSKY, Noam, Soğuk Savaş Üniversitesi, Çev: Musa Ceylan, Kızılçelma Yayınları, İstanbul, 1997.
- KAPLAN, Yusuf, “Medya Epistemolojisi: Görsel/leştirme, Retorik ve Şiddet”, Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt:2, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, Ankara, Eylül-Ekim 1996.
- MORLEY, David- ROBINS Kevin, Kimlik Mekanları, Çev: Emrehan Zeybekoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997.
- RİGEL, Nurdoğan, Haber Çocuk ve Şiddet, Der Yayınevi, İstanbul, 1995.

-RİGEL, Nurdoğan, İleti Tasarımında Haber, Der Yayınevi, İstanbul, 2000.